

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Proč s klavirjem in z orglami na učiteljskih. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Zborovanje češkega učiteljstva. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Naznanilo. — Eno leto učitelj v hribih.

Proč s klavirjem in z orglami na učiteljskih!

Sedaj, ko se pričinja zopet novo šolsko leto, nam prihajajo razni dogodki, občutki in drugo izza preteklih dni v spomin in vsiljujejo se nam razne reformatorične misli, ki izvirajo direktno iz prej omenjenih spominov. Ti spomini in te misli se tičejo klavirja in orgel, ki sta kot obligatna predmeta uvedena na naših učiteljskih.

Kdo izmed nas se ne spominja, koliko skrbi, bridkih ur in tudi jeze sta nam napravila ta dva, sicer vse časti vredna in sama na sebi prav nedolžna inštrumenta. In kako bi nam jih tudi ne, saj ve vsak, kako je moral lomiti svoje prste po klaviaturi, kako je pritiskal in pritiskal ter se na vse načine zvijal kar po cele ure, da bi spravil one tone na dan, ki so jih zahtevale note. Pri orglah pa so prišle še celo noge v poštev. To je bilo zvijanje, da se Bog usmili! Drugi dan pa je dobil v šoli plačilo za svoj trud, dobil je namreč dvojko, ker na noben način ni mogel zadovoljiti svojega profesorja, ki je bil celo tega mnenja, da kandidat za to uro prav nič ni bil pripravljen, dasi se je siromak, kakor že povedano, lomil cele ure pri klavirju ali pri orglah. In marsikateri je preklel ta dva inštrumenta do zadnje strune ali piščali, a zameriti tega nikomur ne moremo. Vsi kandidatje gotovo niso tako muzikalično nadarjeni, da bi se z lahkoto privadili igranja na klavirju, ampak nasprotno: le redki so oni, ki imajo ta nebeški dar, večina pa so „kfretarji“ in se le s težavo privadijo toliko, da zamorejo semtertja zaigrati kako šolsko ali cerkveno pesemco. In za tako male uspehe pa toliko truda, časa in celo denarja! Če sedi dijak eno uro pri knjigah, se je že dokaj naučil za naslednji dan, če sedi pa pri klavirju ali pri orglah, pa skoro nič. Sedaj pa je treba upoštevati tudi to, da so kandidatje navadno sinovi ubožnih staršev, si torej ne morejo vzdržavati klavirja doma in plačevati zanj po 8—10 K posojnine na mesec, zato pa hodijo kar po štirje in še več na dan za eno uro k svojemu tovarišu, ki ima najet klavir, da se zamorejo vaditi za 2 K na mesec.

Ker je pa stanovanje tega tovariša od drugih časih tudi več kot pol ure oddaljeno, izgubijo ti siromaki že na poti po eno uro, kar je pa zanje sila veliko, če se pomisli, da je na učiteljskem že itak med drugimi srednjimi šolami največ obveznih učnih predmetov in torej tudi največ učnih

ur na dan. In poleg vseh teh ur si pa mora ubožen kandidat še služiti denar z inštrukcijami, da se sploh zamore živiti, zakaj ona mastna štipendija 100 K — katerega imena pač ni vredna in bomo o priliki še o nji izpregovorili par resnih besedi — nikakor ne zadostuje za hrano, stanovanje in šolske potrebščine. Kje naj vzame potem kandidat čas, da študira in se pripravi iz drugih predmetov? Zato smo odločno za to, da se klavir in orgle odpravita iz naših učiteljskih. Ta dva predmeta, zlasti pa orgle, sta marsikomu prizadela občutnih udarcev. Poznamo dva kandidata, ki sta bila marljiva, zlasti eden je bil posebno nadarjen za vse druge predmete, za glasbo pa ne in je bil poleg tega še tako kratkoviden, da z dvojnimi očali na nosu ni mogel čitati not in se zadostno izvežbati na orglah, prvi pa tudi ni imel potrebne nadarjenosti za muziko, in oba sta padla pri maturi in nje ponavljanju iz orgel. Ali niso bile torej orgle za ta dva dijaka največja nesreča? Gotovo!

Na učiteljskem naj se goji petje in kvečjemu še gosli, oboje pa le v toliki meri, da more kandidat potem kot učitelj poučevati v petju. Klavir in orgle pa naj se kratkoma opustita. Vlada hoče tu učitelju nekako pomagati, da si z orglanjem izboljša svoje gmotno stanje, obenem pa hoče pripomoči faranom, pa pridejo ceneje do cerkvenega petja. Toda za to njeno skrbnost in dobrohotnost se ji prav cfrasto zahvaljujemo. Skrbi naj rajši, da dobe učitelji svojemu stanu in delu primerno plačo, da se jim ne bo potreba ukvarjati s takimi postranskimi zaslužki in prepričana je lahko, da ji bomo hvaležni prav od srca; orglanje pa radi prepustimo organistom, ki se nalašč za ta posel pripravljajo v orglar-skih šolah.

Saj je pa tudi znana stvar, da dá župnik orglarijo učitelju le tam, kjer hoče za umazano plačo 140 K na leto uživati pri cerkvenih opravilih lepo petje in godbo; kakor hitro pa je s tem poslom združena boljša plača, pa takoj nastavi posebnega organista. Torej je to le nesramno izkoriščanje ubogega učitelja, ki je semtertja zaradi rodovinskih razmer in slabega svojega gmotnega stanja časih res primoran vgrizniti v to kislo jabolko. Če preračnna učitelj-organist, koliko dobi od ure za ta svoj postranski posel, bo dobil za rezultat 20 h.

Ali ni to nesramno, zahtevati od izobraženega človeka, da naj prodaja svoje moči po 20 h na uro?! Vsak učitelj se že itak dovolj izčrpa v šoli, potem naj pa še zunaj nje „gara“ za te beraške solde, to vendar ne gre! In če bi imel

učitelj-organist pri tem morda razvedrilo ali zabavo, bi še bilo. A ravno nasprotno je res! Ubijati se mora s peveci, ki so navadno, četudi so kmetiški ljudje, tako občutljivi, da jim ne sme reči niti besedice, če hoče, da mu ne izostanejo in ga ne puste na cedilu; vrhu vseh teh prijetnosti mora pa še izkušati, da ustreže župniku, sicer se mu lahko pripeti, kakor nekje v kočevskem okraju, da ga kar izpred altarja med mašo nahruli, če mu to ali ono na koru ni všeč. Naše mnenje je: učitelj naj bo učitelj, organist pa organist. Ta dva stanova ne smeta in ne moreta biti združena v eni osebi. Zlasti pa smo zoper to, da bi se učitelji izkoriščali. Če hoče imeti občina cerkveno petje, naj si nastavi organista, če pa tega ne more storiti, naj imajo pa tihe maše ali pa, kjer sta dva duhovnika, naj drug drugemu orglata in si potem, če hočeta, med seboj razdelita onih 140 K. Če ima pa učitelj res veselje do orgljanja in cerkvenega petja, potem pa naj ta posel prevzame principiuelno le za dobro plačo, zakaj če dobi duhovnik za mašo 2 K, zakaj naj bi pa učitelj orglal in vrhu tega še učil pevce za manjšo vsoto ko 2 K; saj kmet rad da za cerkev in ker sodi orgljanje in petje tudi k nji, bo torej tudi za to rad dal, če bo videl, da ni drugače.

Glede klavirja in orgel so nekateri učitelji-glasbeniki mnenja, da sta ta dva predmeta vendarle potrebna na učiteljski školi, ker pride učitelj na kmetih v položaj, in je tudi nekako njegova dolžnost, da nabira narodne pesmi, jih harmonizira in gleda sploh na to, da širi s petjem omiko med narodom. Večina pa smo drugačnega mnenja.

Kar se tiče prvega dela te trditve, moramo reči, da je to prevelika zahteva in je izvršljiva le tedaj, če je dotični učitelj res muzikaličen, nikakor pa se ne more zahtevati, da bi bil vsak učitelj zmožen izvrševati to nalogo. Oni učitelj pa, ki ima talent za glasbo, bo pa nabiral in harmonizoval narodne in komponiral druge pesmi, če se je učil na učiteljski školi ali pa ne, zakaj učil se ga bo privatno prav tako, kakor se ga učijo posamezniki iz vseh drugih stanov, ki se ga na gimnaziji ali realki niso učili. Torej je ta stvar docela subjektivna. In prav tako je tudi s petjem na kmetih. Kjer je učitelj-pevec, ta bo imel gotovo takoj svoj pevski zbor, če pa ni navdušen pevec, ga pa tudi učiteljski klavir ne bo privedel do tega. Sicer pa poznamo tudi pevovodje po kmetih, ki ne znajo klavirja, ki znajo le gosli ali kak drug instrument in vendar imajo svoj pevski zbor; kateri pevovodje izmed teh, prvi ali drugi, so boljši, prepuščamo v razsodbo glasbenikom, faktum pa je, da sta klavir in orgle na učiteljski školi popolnoma nepotrebna, ki dasta kandidatom preobilo truda, in sicer toliko, da morajo pri tem zanemarjati druge, za življenje dokaj potrebnejše in važnejše predmete. Zato pa kličemo: Proč s klavirjem in orglami na učiteljskih!

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje).

Čast našemu duhovništvu, vendar ravno orglarska in pevska služba čestokrat dovede v neugoden položaj učitelja napram duhovniku. Mnogo razpora in nesporazumljenja se lahko zahvali za svoj početak ravno temu podrejenemu odnosu učitelja napram duhovniku, osobito ako se nameri sekira na železo. Tako sem, slav. skupščina, na kratko hotel izreči

težavo in odgovornost orglarske in pevske službe brez kakoga komentara. Vsak izmed vas bi znal ta položaj od svoje strani ilustrovati, toda pustimo to.

Moglo bi se vprašati: Kdo tedaj naj orgla in poje? Najliberalniji bi hoteli popolno emancipacijo učitelja od orglarske in pevske službe; nekateri bi pa celo zahtevali, da se učitelju uprav zabrani orglati in peti.

Mi pa nočemo tako. Nekdo je tretji na sredini, s katerim imamo račun, in to je narod. Učitelj ne stoji v službi ne svetne ne cerkvene oblasti, nego on stoji v službi naroda. Hrvatski in srbski narod je skozinsko prošinjen z verskim duhom, njemu je cerkev edina tolažnica in tešiteljica. V nji išče odduška svoji radosti in tolažbe v svojih bolih, in temu je v prilog glasba, imenoma petje in orgljanje, ona božanstvena harmonija, ki vzdiguje srca do rajskih višin. Raditega mu ne smemo kratiti te radosti, ker bi znalo biti opasno.

Tedaj učitelj, ki znaš in moreš, orglaj in pevaj dalje, ali brez posebne zaveze, ki bi morda prišla navkriž s tvojim strogo odmerjenim službenim položajem, ali ki bi utegnula škodovati toliko potrebnemu odmoru.

Pa kakor duhovnik živi od oltarja, ni prav, da učitelj nima dohodkov od orgljanja in pevanja; zato mu gre, da se mu ta trud primerno nagradi. Učitelj tedaj more, a ne mora biti orglavac in pevec, najmanj pa še brezplačen.

Ako narod toliko ceni orgljanje in petje, naj tudi zmere stroške, da to dostojno plača. Narod plača institucije, ki so mu manjša briga, pa naj tudi za to najde sredstva, če ne more plačati cerkvena blagajnica. Ako pa nima denarja, naj ne nareja parade na račun slobode in zdravja učiteljevega.

Načeloma sem tedaj zato, da se učitelj po nobenem zakonu, po nobeni naredbi ne sme pritegniti na orglarsko in pevske službe. To bodi postransko njegovo zanimanje, ki se mu priporoča z ozirom na naše stališče. Pa kakor je to zanimanje postransko, je tudi vprašanje o njegovi nagradi postransko. Plača za orgljanje je stvar privatne pogodbe med najemnikom in najemodajalcem. Hoče li tedaj kdo brezplačno orglati ali peti, naj to nikogar ne skrbi; na čast mu!

Mislim pa, kadar bi se orglalo in pelo za „gotove pare“, bi se dobilo orglavca izven učiteljskega stanu, kakor je to često že. Takrat bi se reklo, da učitelj ni zadosti muzikaličen; če bi bila nagrada obilna, bi se zahtevalo sposobnejšega, kakor se vedno sposobnejši zahteva tam, kjer se zasluži kak vinar; zakaj to, kar se plača, učitelj ne razumi, da bi se bavil z istim.

Še ena postranska služba je, ki jo mora vsak učitelj in učiteljica opravljati, to je brezplačni pouk v ponavljalnici, odnosno v nadaljevalnici.

Od ponavljalnega pouka se mnogo zahteva, zato je tudi odgovornost za dosego uspeha velika. Tudi ljudskošolsko učiteljstvo samo je povodom revizije učnih načrtov stavilo v nadaljevalne šole velike nade, ki zahtevajo obilnega in intenzivnega dela. Niso one manjše važnosti nego šole za rokodelske vajence, ki se jim posveća toliko pazljivosti, kar je sicer povsem pravilno. Nadaljevalna šola je nekak višji zavod, višji oddelek ljudske šole. Ona je zavod, oddeljen od ljudske šole, pa je tedaj tudi prav, da se delo v taki šoli posebno plačuje. Glede na to naj se učiteljsko osoblje za pouk v ponavljalnici in nadaljevalnici nagraja na način, kakor je uvedeno na rokodelskih šolah.

Slavna skupščina! Jaz sem s svojimi izvajanji gotov, a Bog naj da, da bi naše utemeljene težnje tudi v tem smislu oživile! Govoril sem. (Vseobče odobravanje). (Dalje.)